

KÜLÖNÖS VÉGRENDELET.

Verne Gyula regénye.

28

Egyedül jogosított magyar fordítás.

A viharedzett Urricant hathatósan életre dörzsölték, bekenték, s midőn szemét felnyitotta, első dolga volt, hogy a koczkavetés eredménye felől tudakozódjék. Mikor Turk megmondta neki, Urrican olyan dühbe jött, hogy olyanra még a legöregebb emberek sem emlékeztek. Ez a dühviharzás mentette meg a kapitány életét. Nem volt, a ki ellenkezzék vele, s így a szenvedély kitombolása után jobban érezte magát, s az a szó, melyet fogai sövényéből kilökött, valósággal történeti nevezetességüvé vált:

— Tovább!

Turk megdermedve hallotta ezt a szót. Később aztán elmesélte, gazdájának, hogy hol van, s mi történt vele. Mert tudni való dolog, hogy a szilaj kapitány egyáltalában semmit sem tudott a hajótörésről meg a többi veszedelmes viszontagságról, melynek szenvedő hőse ő maga volt.

Más ember ebben a kétségbeejtő helyzetben azt mondotta volna, hogy két hét alatt Floridából Kaliforniába, s onnan Chicagóba menni teljes lehetetlenség, s bármint erősködnek is a yankeek, ez a szó benne van az amerikaiak szótárában is — no de Urrican nem volt az az ember, a ki magát megadja. Először káromkodott, átkozódott, őrzöngött és dühöngött; Turk hasonlóképen eselekedett, csak hogy ép testi ereje lévén, még hatalmasabban, mint a gazdája, úgy hogy végre Urricannak kellett figyelmeztetnie a hűséges szolgát, hogy csillapodjék.

Arra gondolni sem akart, hogy ott hagyja a küzdő teret, égette a lelkét a szégyen, hogy a narancssárga, kék, viola meg a többi színű zászló előtt meghajtotta a magát. Hja, ilyen az ember élete! A szerencse fölemel egyet, s földhöz sújt helyette mást. . . És mégis a Gondviselés a végső tusában némi reményt villantott a bős Urrican szemébe.

Tizenkét óra és harminczhét perczkor a keywesti világító-torony jelzőárbocon kitérték a jelt, hogy öt mérföldnyire hajó tünt fel.

Urrican felugrott s szaladt a tengerpartra. Egész sereg kíváncsi ember követte őt. A magas, sziklás partról nézték a közeledő hajót.

Valóban jött, még pedig gőzhajó volt. Hosszú füst-felhő jelölte az útját. A parton állók el kezdeték találgatni:

— Vajjon kiköt Key-Westben?

— S ha kiköt, vesztegel-e itt, vagy rögtön tovább indul?

— S ha tovább veszi is az útját, kérdés, hogy minő célja van? Merre tart?

Nos hát a gőzhajó, melynek «Präsident Grant» volt a neve, tényleg kikötött Key-Westben, még az nap este volt indulandó Mobile felé, gyorsjáratú gőzös volt, talán egyike a leggyorsabb kereskedő-hajóknak.

Urricant és Turkot Humper kapitány a legnagyobb készséggel fölvetta a hajójára — természetesen jó pénzért. Május 27-dikén éjjel Mobileba érkeztek. A legközelebbi gyorsvonattal Saint-Louisba mentek, s teljes hűs órai utazás után 1126 kilométernyi utat megtévén, szerencsésen odaérkeztek.

Ezalatt történt a hereculanumi állomásfőnökkel az összekoczezanás a podgyász miatt, ugyanekkor esett meg az a bizonyos párbaj a röplő vonaton Urrican és Kymbale között. Saint-Louisból ugyancsak vasúton ment a bős kapitány Topekába, onnan Odgenbe, Reneba s onnan a külön vonaton Keelerbe.

Hanem a *Halál Völgye* még jó messze volt innen. Arra nem is gondolhatott, hogy a csaknem hetedfélszáz kilométernyi út lóháton tegye meg. Pompás ötlete támadt még Saint-Louisban. Rögtön táviratot menesztett Sacramentoba, s egy önműködő motor-kocsit rendelt az állomáshoz. A mint láttuk, ez a kocsí pontosan várt is reá, s így bizvást remélhette, hogy négy nap alatt megteszi a *Halál Völgyébe* az utat, még pedig oda és vissza. Szóval június 8-dika előtt már Chicagóban lehet. A mord tengeri medvének így kedvezett a szerencse.

Ez a példatlan amerikai gyorsaság — a mint a dolog természetéből kiviláglik — megfosztotta az Urrican sorsa iránt érdeklődőket attól, hogy merész útjában nyomról-nyomra kísérjék. Sehol sem időzött néhány percnél tovább, jóformán ki sem dugta az orrát a kocsí ablakán, nem érdekelte őt a világon semmi — csak az, hogy le ne késsék a chicagói koczkavetésről.

Bezzeg, ha Max Réal vagy Kymbale lett volna a helyében, bizony nem mulasztották volna el, hogy San-Franciscot, Kalifornia fővárosát megnézzék. Ez a háromszázezer lakójú város minden tekintetben megérdemli az érdeklődést. A hasonló nevű tengeröböl mellett épült, a mely ötszáz négyszög kilométernél nagyobb terjedelmű. A városnak széles körútai, gyönyörű sétaterci, monumentális épületei, pazar fényvel berendezett vendégfogadói, mulató-kertjei, parkszerű temető-kertjei mind esupa látványosságok. Minő élénk sürgés-forgás van itt a napnak minden szakában!

Urrican kapitány San-Franciscoban tömérdek embert talált volna, a kik a Hypperbone-játékban résztvettek, mert az aranyország lakói örökké spekulálnak. Se szeri, se száma itt az érdekszövetkezeteknek, nagyszabású ipari vállalatoknak, a börze nyüzsg a meggazdagodni vágyóktól, a játékszenvedély oly mértékben elharapózott, hogy annak mását alig találhatni. Elképzelhetni, hogy minő éktelen népszerűség jutott volna ki Urrican kapitánynak, ha Kalifornia fővárosában megjelenik vala.

No de nem szabad arról megfeledkeznünk, hogy Urrican kapitánynak nem volt egy percnyi ideje sem elvesztegetni való, különben is nem tartozott azok közé, a kik magukat bámultatni vagy mást megbámulni óhajtanak. Nyilvánvaló, hogy

Max Réal és Kymbale azt sem mulasztották volna el, hogy kiránduljanak Mariposába, mely a páratlan szépségű Yosemite-völgy közelében fekszik, Santa-Claraba, mely maholnap egyesülni fog San-Jozé-val. A Hamilton-féle híres-nevezetes csillagvizsgálót sem mulasztották volna megnézni. Érdeklődtek volna Monterey iránt, melynek pompás czedrus-ligete egészséges üdülőhely, elmentek volna Los-Angelosba, mely Kaliforniának nagyságra és jelentőségre nézve második városa. Ezt a szép várost örökké viruló narancs, borstermő, banánfák, kávé eserjék, thea-bokrok, kacsuk-fák egész erdeje koszorúzza. Sőt aligha nem San-Diegóig is elmentek volna, a mely Kaliforniának déli határán fekszik, s nagyon egészséges az éghajlata.

Ámde Hodge Urricannem akart sehova menni, semmit látni, neki csak a «Halál-völgye» kellett.

A Sacramentoból küldött automobil-kocsí kitérő szerkezetű volt, az Amerikában általános használatnak örvendő

Adamson-féle szerkezetű. A motor petroleumra volt berendezve, egész heti fűtőanyag állott készletben, s így attól nem kellett tartani, hogy a négy napi út fölemészti e mozgó erőforrást.

Urrican és Turk a hátsó fedett ülésben helyezkedtek el, a vezető gépész pedig elül ült a bakon. Urrican hallgatott, mintha szavát vették volna. Turk pedig segített gazdájának a hallgatásban. Egyébre sem gondoltak, csak útjoknak a céljára. Mit törődött a bős Urrican azzal a tenger pénzzel, a mibe neki a külön vonat, az önműködő kocsí, a háromszoros tét kerül — a földolog, hogy a becsület meg legyen mentve. . . . Úgy van, első a becsület. . . . Neki minden áron végig kell játszania ezt a hőbortos játékot.

A kocsí gyorsan haladt, s minden baj nélkül

elértek abba a kopár, rideg szikla-völgybe, melyet *Halál-völgyé*-nek neveznek. Micsoda elhagyatott vidék volt ez! Múltán reá szolgált a nevére. Sehol élő lény, sem ember, sem állat.

Június 3-dikán, délután három órakor érkezett meg Urrican kapitány ötven órai kocsizás után.

Reclus azt mondja, hogy a *Halál-völgye* hajdanában valamely folyamnak a medre lehetett. Nyomorúságos e vidék növényvilága is. Kiszáradt, csenevész jegenyék, fűzfák, levél nélkül csupaszkodó kaktuszfélék láthatók csak. A völgyet határoló meredek zárt falak szódát és só-tizzadnak ki, ha szél kerekedik, a fehér só-por egész rétegekben rakódik le a földre.

A milliómos jól megválasztotta ezt a völgyet annak az elretentésére, a kit balsorsa ide juttat.

Urrican kapitány a «Gyász-halom»-nak nevezett tetőn megállapodott. «Gyász-halom»-nak azért nevezték el, mert itt jutott gyászos végre egynéhány karaván, melyek először vetődtek a pusztulásnak e komor völgyébe. A kapitány, mintegy bizonyossággal annak, hogy tényleg itt járt, okmányt állított ki, Turkkal és a kocsivezetővel aláíratta s két szikla közé rejtette.

Minekutána ez

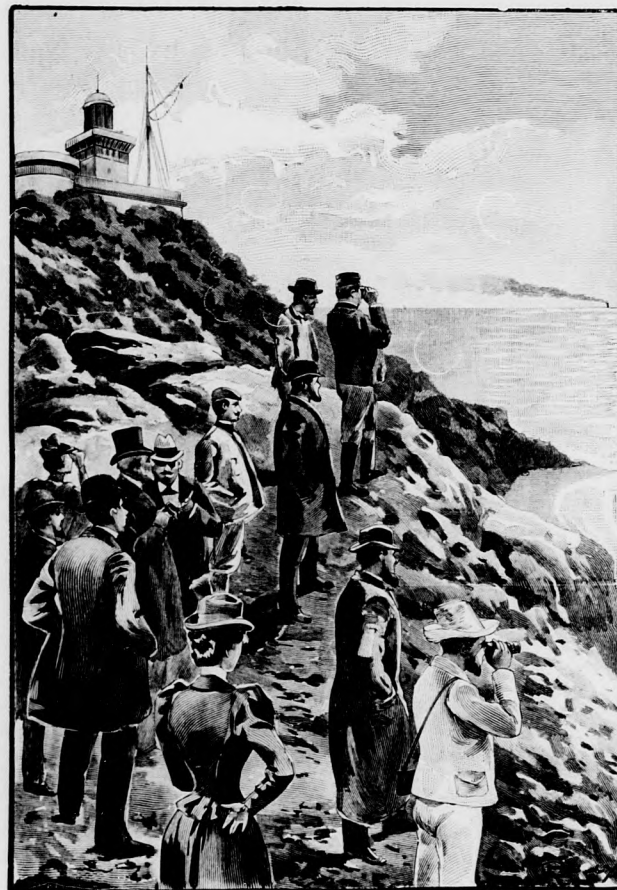
megtörtént, alig pihent egy óráig e gyászos helyen. Felült a kocsiba, s ez alkalommal először nyitotta ki a száját, mondván:

— Tovább!

És az önműködő kocsí gyorsan gördült lefelé a sziklás úton, s negyvennyolc óra múlva, június 5-dikén, délelőtt tizenegy órakor megérkezett a keeleri állomáshoz.

Urrican a kocsivezetőnek megszorította a kezét. Ezzel köszönte meg ügybuzgóságát és kitartását, aztán oda fordult Turkhoz:

— Tovább!

NÉZTÉK A KÖZELEDŐ HAJÓT.

A külön vonat, melylyel Keelerbe jött volt, készen várta őket. Urrican felugrott a kocsiba, s odakiáltott a mozdonyvezetőnek:

— Tovább!

Éles fütty hasított keresztül a levegőn, s a külön vonat roppant sebességgel repült tova. Hét óra múlva Reno-ban voltak. Onnan rendes volt a vasúti közlekedés. Wyomingon, Nebraskán, Yován át június 8 dikán délelőtt kilencz óra és 37 perczkor Chicagóba érkeztek.

Elképzelhetjük, hogy minő fogadtatás várt Urricanra azok részéről, a kik daczára a többrendbéli balesetnek, hívek maradtak az ő zászlójához. Az nap volt a koczkavetés. Ezúttal kedvezett Urricannak a szerencse. Az eredmény 9 volt: 6—3.

E szerint Wisconsinba kellett csak mennie, vagyis a huszonhatodik mezőre. Ez pedig Illinois-tól csak macskaugrásra — a tőszomszédságban volt.

Bezzeg felszökött az árfolyama. Tömeges fogadások történtek reá, s nemsokára annyi híve volt, mint Crabbenak és Max Réalnak. (Folyt. köv.)

II. RÁKÓCZI FERENCZ.

Jósika Miklós regénye.

13

Az ifjúság számára átdolgozta Gaal Mózes.

Gyorsan haladott a konyhán keresztül, s balra fordulva eltűnt a sötét folyosóban.

Nem sokára az őr megjelent a gyertyával, s átvette fegyverét Lehmanntól — ki nyugodtan sétálgatott őrhelyén. — A katona az egészben semmi gyanúst nem sejtett. A százados oldalzsebéből iratot vett ki, s belépett Rákóczy börtönebe, honnan mintegy tíz percznyi időzés után visszatért s a konyhán át szótlánul eltávozott.

Lehetett máskor is a századoszt ily esti órákban itt látni, egyébiránt nem is volt oly késő még.

Lehmannnak szállása közel volt a börtönhöz, s midőn abba benyitott, Rákóczy már a Montecuccoli ezred közvitézévé átöltözködve a kardot kötötte derekára.

Mellette Lehmann öcsese állott, a kit bátyja a titokba beavatott.

Lehmann bezárta az ajtót maga után és szólt: Ne késsünk, senki sem ismer herczegségedre — csak bátorság!

Rákóczy a százados kezét megragadta és szívéhez szoritotta: gyorsabban ver-e, mint szokott? — kérdé, míg mosoly derité ajkait.

— Ime, itt a köpenyszák — szólt Lehmann, egy vörös zsákot nyújtván Rákóczyinak. — Így la! kész a közvitéz, ki tisztét kíséri podgyászával. Ej! ha annyi szerencsénk van, mint bátorságunk, mindent megnyertünk!

Rákóczy megölelte a századoszt, a szemei megteltek könnyel, s búcsúzóul így szólott hozzá:

— Ne feledje el, Lehmann, hogy reám, mint hű barátjára mindig számíthat! . . .

— Isten vezérelje herczegségedet! . . . Bátran, előre!

A cornette elől ment.

Az örök egytől-egyig szalutáltak a cornettenek, egy tekintetre sem méltatva Rákóczyt, a közlegényt, kinek szíve aligha oly nyugodtan vert e válságos pillanatban. Végre kiértek a kastélyból, s onnan mintegy száz lépésre lehetek, midőn a cornette egy szűk utcába tért be. — Istené a dícsőség, sikerült? — szólt — most utánam, s egy szót sem itt!

Rákóczy utcáról-utczára követte a cornettet. — Helyt vagyunk! — mond egyszerre egy kis ház előtt állván meg.

Alécezel kerített udvarnak kapuján behaladtak, s az alsóház tornáczában egy öreg nő üdvözlé őket.

— Nyergelve van-e a ló? — kérdé a cornette.

— Igen, — felelt a nő, kinek óljába szállította Lehmann az egyik lovat, míg a kíséret a többiekkel a külvárosban várt Rákóczyra.

Rákóczy besietett az ólba, nem sokára lovon látjuk őt. Oly csinos Montecuccoli közvitéz volt, s oly feszesen ült bórnyergében, mintha soha huszárt nem látott volna.

Rákóczy lovat érezvén maga alatt, s körülengve a szabad légtől, boldog örömben sietett előre.

Ő Bécsűjhelet jól ismerte, de annak távolibb utcaiban sohasem járt, s így történt, hogy majdnem félórai bolyongás után egyszerre oly szűk közben találta magát, honnan nem volt kijárás.

Az est mindig sötétebb lőn, — számítása szerint közel volt az idő, mikor a kapukat bezárják.

Megfordította lovát, s gondolomra a szomszéd utcán végig lovagolt, midőn a kétes sötétben a kastély kapuját megpillantotta, honnan csak kevéssel ezelőtt menekült ki. Itt azonnal tájékozta magát s a város kapuja felé lovagolt.

Mikor oda ért, a polgárőrséget már ott találta. Rákóczy ittasnak tette magát.

— Ho! — kiáltott rekedt hangon — nem kell bezárni a kaput! itt van egy vitéz lovag, ki a külvárosba akar menni.

— Vitéz úr! — szólt a polgárok egyike kissé gúnyos hangon — nem gróf Montecuccoli ezredéből való-e, ha szabad kérdezni?

— Igen, — felelt Rákóczy, egyensúlyozván magát nyergében — a híres gróf Montecuccoli ezredéből.

— Úgy, tisztelt vitéz, siessen, — viszonzá a

polgár — mert épen most haladt el a tiszt úr, kinek kíséretéhez tartozik, s reánk bizta, hogy sürgessük kegyedet.

Nem lehetne kedvezőbb hirt mondani Rákóczyinak, ki azonnal sarkantyút adott lovának s pár percz múlva maga mögött hagyta a kaput, melyet tüstént bezártak utána.

Szabad volt! most már valóban szabad. Oh! mikénttárgultkeble — mennyire boldog volt!

Alig haladott száz lépésre, mikor egy tiszt ugrott elébe, s így szólott hozzá magyarul:

— Üdvözlöm nagyságodat, Rákóczy Ferencz, előre, előre! barátok várnak reánk.

Apagyi volt, a vakmerő magyar úr.

A külvárosnak egy távoli házánál álltak meg. A kaputalovak dübörgésének hallatára azonnal felnyitották, s Rákóczy három ismerővel állt szemközt.

Apagyi, Clermont, Brenkovics: mindnyájan a Montecuccoli ezred közvitézeivé átöltözködve, üdvözlék őt, vár-ván reá eselédikkel.

— Barátaim! — szólt Rákóczy, mihelyt a szegényes szobában ennyi hű emberrel szemközt állt, — Isten visszaadta szabadságomat; életem nem enyém többé, hanem a hazáé! — a hályog lehámlik lassanként szememről, sok hitem esalt, sok szép álmom eloszlott — kiábrándultam.

Nem lehet a lelkesedést kellően leírni, mely e férfiak arcából kisugárzott.

— Herczegségednek — szólt mély felindulással Apagyi — nem szabad késni, élete a hazáé, a

mi szép magyar hazánké, — örködni fogunk e drága élet fölött!

E közben a lovakat kihozták az ólból s topogásuk hallatszott az udvaron.

A szegény özvegy, kinél szállva voltak, nem is sejtven vendégei minőségét, azt hitte, hogy itt néhány lovas a Montecuccoli ezredéből útra készül.

Mikor Rákóczy lóra akart ülni, néhány aranyat nyomott az özvegy kezébe, kinek ideje sem volt arra, hogy bámulatának szavakban adjon kifejezést, mert míg szemeinek vesztett fénye visszatért, Rákóczy és kísérete vágatva haladtak ki a szabadba. *

Késő éjjel érkeztek egy magános malomhoz, lovaikról szakadt a tajték.

Útközben alig váltottak párszót; Rákóczy csak annyit tudott meg Brenkoviestől, ki mellette lovagolt, hogy egy malomnál át kell öltözködniök, s azon túl gyanú kikerülése végett a herceget csak ő fogja kísérni.

Mikor a malom előtt leszálltak lo-

vaikról, már ajtajánál egy vastag férfiú várt reájuk. A hold folségesen világított, talán több fényt is árasztott, mint azt a menekülőök óhajták, s így a molnár beesületes, vidor kifejezésű arczát jól ki lehetett venni.

Amáliának gondja volt arra, hogy Rákóczy legmeghittebb eselédjei közül néhányat kijelöljön, kiket Brenkovics előreküldött ide: ezek vették át a herceg lovát, míg a molnár hadonázva sipkájával, Brenkovicshez sietett s felkiáltott németül:

RÁKÓCZY AZONNAL SARKANTYÚT ADOTT LOVÁNAK.

— Sikerült! ez már jól van, minden készen áll, csak beljebb, egyszeriben indulhatnak!

— Köszönöm, Mathis. — mond Brenkovics — nem jövünk üres kézzel, de lakat legyen a száján!

— Na, — szólt a molnár — nem ment el az eszem, hogy fejemet oda tartsam a hóhér bárdja alá! Csak be, senki sincs szobámban, szerencsére holnap hetivásár van Bécs-Ujhelyen.

Mindnyájan tágas, gerendákkal padolt s apró ablakkal ellátott szobába léptek.

Brenkovics, ki mikép látszott, az egésznek intézője volt, felkiáltott: le az egyenruhákkal! itt a székeken egy halmaz öltözet.

— Ime az egyszerű polgári öltöny hercezséged számára: fölséges, sötétkék bőrbugyogó, vörös mellény, s a nagy gombú sűrű kabát, s itt a kissé borzas szőke paróka.

Rákóczyt a szőke paróka s az egész öltözet annyira elváltoztatták, hogy maga is elmosolyodott, mikor a tükörben magát megnézte. Brenkovics tisztos lelkészi öltönyt vett magára.

— E német bőrt — mond Brenkovics a molnárnak — kegyednek ajándékozta urunk, jó lesz lisztes zsáknak — ezzel a Montecuccoli ezred lemezére mutatott, melynek darabjai széken, asztalon, ágyon és földön a legnagyobb rendetlenségben hevertek.

— Itt az ígért 20 arany mellé még 20 — mond Clermont, egy erszényt nyújtván át a molnárnak, ki azt a legmegelégedettebb arccal vette át.

— Itt barátom, Mathis! — szólt Rákóczy, a molnár vállára tevén kezét — valami tőlem is. Ezzel a herceg egy erszényt tett az asztalra, s egy gyűrűt vonván le ujjáról, folytatá: e gyűrű, molnár gazda, nem nagy értékű, de jöhet idő, mikor az, ki e gyűrűt előmutatja, nagy jutalomra tehet szert.

A molnár, miután a gyűrűt átvette és siker nélkül kísértgette azt vastag ujjaira vonni, zsebébe dugta és kérdé: kinek kell ezt előmutatni.

— Rákóczy Ferencz hercegnek — szólt az ajándékozó.

— Hiszen az fogva van Bécs-Ujhelyen — jegyzé meg a molnár.

— Igaz — veté közbe Clermont — de kiszabadulhat, ha Isten úgy akarja, a mi jó urunk itt rokona.

— No, hiszen azt várjátok, uraim! — mond a molnár — ki egyszer oda kerül, Isten legyen annak irgalmas.

— Tartsa meg molnár gazda a gyűrűt, — mond Rákóczy — a többi az Isten dolga.

E közben a malom előtt két közönséges szekér már készen várta őket, Rákóczy az első szekeren Brenkovicsal s egyik inasával helyet foglalt, míg a másik eseléd a gyeplőt vette át.

Nemsokára csak hosszú porfelleg mutató nyomát a gyorsan haladóknak.

Mindebből világos, hogy sem Bécs-Ujhelyen, sem e malomban, azok, kiknél a menekülők megfordultak, fogalmuk sem volt arról, hogy vendégeik egyike a már elfogattatása által híressé vált Rákóczy.

(Folyt. köv.)

Az ostromzáron keresztül!

Verne Gyula elbeszélése. Fordította Zigány Árpád.

E párbeszéd alatt a *Delphin* a legnagyobb gyorsasággal rohant előre, de midőn a Charleston-Harbour jobb oldalára átfordult, egy pillanatra közelednie kellett a Sumter-erődhöz. Alig volt tőle fél mérföldnyire, midőn az erőd valamennyi lövő-rése egyszerre lobbort vetett, s valóságos vaszáró csapott le közvetlenül a gőzös orra előtt.

— Nagyon hamar, ügyetlenek! — kiáltott föl James Playfair, hangosan fölkaezgva. — Gépész! gépész! tüzeljenek: mindjárt jön a második!

Lent lázas sietséggel lapátolták a szenet a kemenczékbe, s a *Delphin* egész teste remegett, rázkódott a roppant gőznyomástól.

Most másodszer is föllobbantak a Sumter-erőd lövőresei.

A *Delphin* födélzetén ijesztő recsegés-ropogás hallatszott.

— Talált! ezuttal talált! — kiáltott föl Crockston.

— Mr. Mathew, — kiáltott a kapitány: — mi történt?

— A kis latin-árboez, a hajó orráról a tengerben van.

— Megsebesült valaki?

— Senki, kapitány.

— Ej, vigye az ördög az árboezot! Egyenesen a csatornába! és neki a szigetnek.

— A déliek fölsültek! — kiáltott föl Crockston: — s ha már minden áron golyót kell kapunk, hát én jobb szeretem az éjszakai gombóczeit; ezek jobban emészthetők!

De a veszélynek még nem volt vége: hátra volt a Morris-erőd, a melynek ágyúi, bár nem oly hatalmasok, mint a déliek ütegei, mégis könnyen elsüllyeszthették a *Delphin*-t. A Morris-erőd tüzei pedig bizonyára talpon voltak, s bár nem igen tudhatták, mire véljék ezt az éjszakai lövöldözést, a mely nem ellenük irányult, mégis készen várták az esetleges támadást.

S valóban, alig telt el negyed óra, a sötét ködöt valóságos tűz-szalagok szeltek át meg át, s a hajó körül, mint a zápor, sűrűn hullottak az apró bombák, melyek a gőzös födélzetére is föllocc-

csantották a vizet. Egyik-másik ráhullott a födélzetére is, de föl pattanva ismét tovább szökött, s az volt a szerencse, hogy valamennyi a fenekével érintette a hajót. Mert ezek robbanó bombák voltak, olyan anyaggal megtöltve, a melyik olt-hatatlan tüzet támasztott: de a szerkezetük még tökéletesen volt, úgy hogy nem igen robbantak föl.

A *Delphin* tehát épen, sértetlenül száguldott tova a csatornában, s ekkor már, James kapitány határozott parancsa ellenére, Mr. Halliburt és leánya is feljöttek a födélzetre. A skipper ráakarta venni őket, hogy menjenek vissza a szobába, de miss Jenny kijelentette, hogy a födélzeten akar maradni, Mr. Halliburt pedig semmi szín alatt sem akarta egyedül hagyni megmentőjét.

A gőzös most már egyenesen az óceán felé tartott; még három mérföldnyi út volt hátra a csatornában, s ha ennek a torkolata szabad, akkor mentve van. James Playfair tökéletesen ismerte ezt a csatornát, biztosan kormányozta benne a hajót, s joggal remélte, hogy most már minden veszélyen túl van, mikor egyszerre csak az őrt álló matróz fölkiáltott:

— Hajó!

— Hajó? — ismételte James: — hol?

— Hátra, a baloldalon.

A köd épen oszladozott, s valóban látni lehetett azt a nagy fregattát, mely kissé hátrább, mint a *Delphin* egyenesen a csatorna torkolatának tartott, hogy elvágja az útját kifelé. Meg kellett előzni ezt a hajót, fokozni kellett a *Delphin* gyorsaságát: s ha ez nem sikerül, akkor minden veszve van.

A fregatta azonban jóval előbbre járt, mint a *Delphin*, azt is látni lehetett, hogy erősen tüzel, mert a kéménye csak úgy ontotta a füstöt. James Playfair lekiáltott a gépésznek:

— Mekkora a gőznyomás?

— Elértük a maximumot, — viszonzá a gépész: — a gőz már a biztosító csapokon tódul ki.

— Zárja el a csapokat! — kiáltott le a kapitány.

S a gépész teljesítette a parancsot, noha ezzel könnyen kázánrobbanást idézhetett elő. Természetes, hogy a *Delphin* gyorsabban szaladt; de a hajó testének minden porcikája nyögött, remegett a szörnyű zuhogástól, melylyel a gép és csavarok tengelyei forogtak.

— Gyorsabban! — kiáltott le James Playfair: — még gyorsabban!

— Lehetetlen! — viszonzá a gépész. — A biztosító csapokat elzártam, a kemenczék sziníg vannak izzó parázsszal.

— Mit tesz az! Tömjön beléjük borszeszbe áztatott gyapotot! Minden áron gyorsabban kell mennünk, hogy elébe vágassunk ennek az átkozott fregattának.

E szavakra a legbátrabb matrózok is összenéztek, de azért senki sem habozott. Ledobtak néhány bál gyapotot a kázán-házba, beütötték egy borszesz-hordó fenekét, s aztán nagy ügygyel-bajjal behajították ezt a tüzelő-anyagot a kemenczékbe. A lángok ropogása, ijesztő hűgása miatt a fűtők

már egymás szavát sem értették. A kemence ajtai nemsokára vörösré izzottak, a tengelyek szédületes gyorsan zakatoltak, a manométer mutatója ijesztő gőznyomást jelzett.

De a gőzös repült a vizen; minden ize recsegett-ropogott; kéményéből lángok csaptak föl: de örülten szelte, hasította a habokat és elébe vágott a fregattának, maga mögött hagyta és tíz percz múlva kint volt a csatornából.

— Meg vagyunk mentve! — kiáltott föl a kapitány.

— Hurrah! — ordított az egész legénység tapsolva.

A charlestoni világi-torony lassankint eltűnt délnyugaton; tüze elhalványodott, s már-már azt lehetett hinni, hogy a *Delphin* csakúgyan túl van minden veszélyen, mikor ismét egy ágyúaszád tűnt föl a távolban. Még mielőtt a *Delphin* oldalt menekülhetett volna, az ágyúaszád tüzelt, s látni lehetett a bombát, melynek tűzfarka nagy ivben hasította át a sötétséget, a mint szédítő sebességgel közeledik a hajó felé.

Leirhatatlan kínos aggodalom fogta el mindenki szívét; valamennyien hallgattak és iszonyodva nézték a közeledő bombát, a melyet nem kerülhetek ki... még fél percz, s a pokolgép szörnyű puffanással zuhant a hajó előréseibe.

A matrózok rémülve rohantak a hajó farára, mialatt a bomba kanócza pattogva, sisteregve égett tovább.

De valaki, mindnyájuk közt a legbátrabb, egyenesen oda futott a szörnyű golyóhoz. Ez Crockston volt. Izmos karjaival fölnyalabolta a bombát, melynek égő kanócza lepörkölte a szakállát, — s roppant erőfeszítéssel kidobta a hajóból a tengerbe.

Ott pukkant el, alig ért a vízbe, s a szörnyű roppanás egy perczre rabbá tette mindnyájuk fülét. De a következő pillanatban az egész legénység egetverő hurrahkiáltásokban tört ki, mialatt Crockston megégett kezeit dörzsölgette.

A gőzös most már gyorsan szelte az Atlanti-óceán hullámain; az amerikai partok eltűntek az éjszaka sötétjében, s a távoli villanások, az egymást keresztező tűzszalagok jelezték, hogy heves éjjeli harc tört ki a Morris-sziget és Charleston-Harbour erődjei közt.

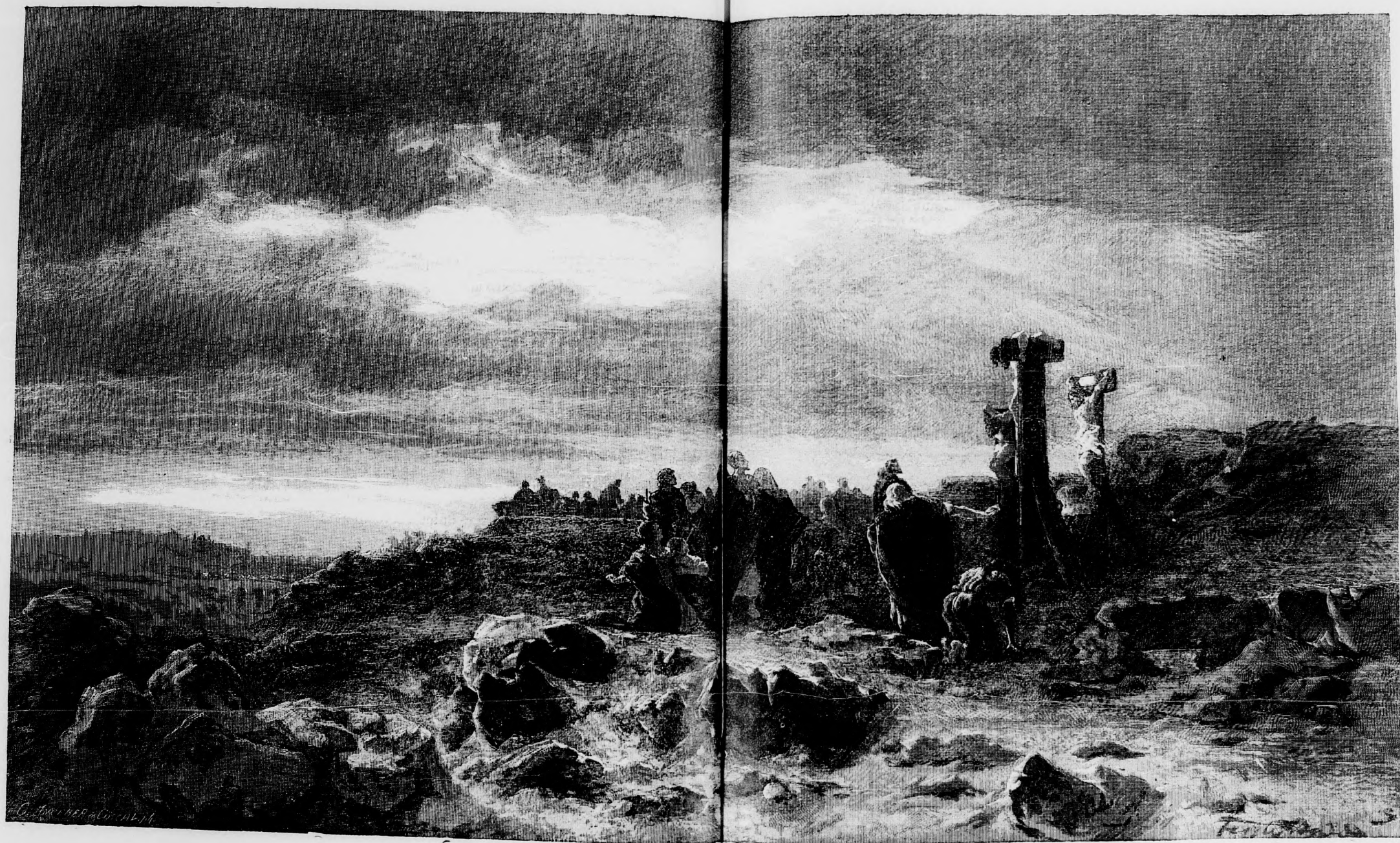
X.

Saint-Mungo.

Másnap reggel napkeltekor már semmit sem láttak az amerikai partokból. Hajónak sem volt nyoma a szemhatáron, s a *Delphin*, meglasztva szédületes futását, rendes sebességgel haladt a Bermuda szigetek felé.

Fölösleges leirunk az út további részét, mert semmi említésre méltó dolog nem történt a hajóval. Állandóan szép, derült időben haladtak, s tíz napra rá, hogy Charlestonból elindultak, már viszont látták Írország partjait.

Történhet-e valami olyan a fiatal skipper és miss Jenny között, a mi meglephetne akárkit is?

GOLGOTHA. — SAJÁT FESTMÉNYE UTÁN RAJZOLTA FESZTY ÁRPÁD.

Avagy különös-e, hogy James Playfair nem várta be, míg a *Delphin* angol vizekbe ér, hanem már jóval előbb bevallotta szerelmét miss Jennynek, s megkérte Mr. Halliburtól a fiatal leány kezét? És hihetetlen-e, hogy Mr. Halliburt örömmel adta beleegyezését ebbe a frigybe, a mely viszont, ha ugyan hihetünk Crockstonnak, miss Jennyt is boldoggá tette?

Mind ez, azt hiszszük, nagyon is hihető és természetes volt.

Igy történt, hogy 1863 február 14-én nagy tömeg gyűlt össze a glasgowi ódon székes-egyház, a Saint-Mungo-templom komor, boltozatos falai közt. Voltak ott tengerészek, kereskedők, gyárosok, tisztviselők, de sok munkás és hajós-legény is. A menyasszonynak a hű Crockston volt a tanuja s a derék amerikai szinte alig fért bele pompás, aranygombos almazöld-szinű ruhájába. Vincent bácsi büszkén, elégedetten állt az unokaöccse mellett.

Szóval menyegzőt tartottak; a vőlegény James Playfair kapitány volt, a Vincent Playfair & Co. ezég belfagya, Bostonból; a menyasszony pedig miss Jenny Halliburt, Bostonból.

A szertartás nagy pompával ment végbe. Mindenki tudta a *Delphin* történetét, viszontagságait, s mindenki úgy vélte, hogy a fiatal skipper önfeláldozása méltó és megérdemelt jutalomban részesül. Csak ő maga mondta, hogy többet kapott, mint a mennyit érdemelt.

Este fényes ünnep, nagy ebéd volt Vincent bácsinál, melyet táncz követett; a Gordon-streeten összegyűlt nép között pedig shillingeket osztogattak ki. Crockston mester, bár nem lépte át az illendőség határait, ezen a lakomán fényes jeleit adta kitünő étvágyának.

Mindenki örült ennek a házasságnak: — az egyik rész azért, mert boldog volt, a másik rész pedig azért, mert örült a többiek boldogságán, — a mi nem mindig így szokott lenni, a hasonló esetekben.

Este, mikor a vendégek már mind eltávoztak, James Playfair odament a feleségével Vincent bácsihoz, megölelte, megcsókolta a derék öregurat.

— Nos, Vincent bácsi? — kérdezte mosolyogva.
— Mi az, James öcsém?

— Meg van elégedve azzal a gyönyörű teherrel, melyet a *Delphin* Charlestonból hozott? — kérdezte James, és szép feleségére mutatott.

— Hogy ne! — felelte Vincent bácsi, a ki mindjárt az üzletre gondolt. — Az egész gyapotrakományt háromszázhetvenöt perczent nyereséggel adtam el!

(Vége.)

Egy magyar «Robinson».

Irta Thurzó Ferencz.

Mindezen tulajdonai, a lelkesedésből folyó, élénk, minden részletében magyaros előadás és jóhiszemű tárgyilagossága oly népszerűvé tették e kézikönyvet, hogy második kiadásról is kellett gondoskodni, mely bővítve, 1808-ban került ki a sajtó alól. Azon állítását, hogy a história íróinak

legfőbb törvénye az, hogy a történet dolgát igazán a mint volt, előadja és abban senkinek se kedvezzen, betartani törekszik; ennek is köszönhetette főképp, hogy sokaknak tetszésével találkozott.

De nem mindenkiével. Jól sejtette, hogy lesznek egyesek, a kik még a hajszálat is el tudják hasogatni, a kik nem másért fogják kezükbe venni könyvét, minthogy abban hibákat vadászszanak, a kik a kákán is csomót találnak, valamint a pók a legszebb virágban mérget. Akadtak irigyei, kivált egy «névtelen» hatalmas, a kik csakugyan mérget láttak írásaiban. Könyvének egyik-másik helye miatt még eretnekséggel is vádolták, hogy a római szentszék ellen foglal állást. — Talán két alkalommal veszi bírálat alá a pápák eljárását hazánkkal szemben és kivált a politikai okok miatti excommunicatiókat kifogásolja. Először, mikor a Venczel és Róbert Károly közötti versengésekről szól, másodizben Zápolya és Ferdinand pártküldelemeinek alkalmából; azt mondja, hogy VII. Kelemen pápának ekkor legkevésbé kellett volna egyházi átokkal lépnie közbe, mert úgy is nagy hasonlós volt hit dolgában ez időben az országban és így olajat öntött a tüzre, midőn a római tudománytól idegenedni kezdőket még inkább elidegenítette. — De hadd szóljon ő maga; gondolkozását, szellemét úgy érthetjük meg legteljesebben: «VIII. Bonifáczius és V. Kelemen pápa igen kiméretlen bántak az excommunicatióval azon időbeli, nemes indulatú eleink ellen, midőn Wenczeszlauz, Ottó és Károly Róbert idejében visszavonás vala országunkban a király-választás iránt; mivel azt, mindazon püspököknek, országnagyoknak, és más Magyarországhoz tartozandó népeknek nyakába csapták, valakik Károlyt, a kit a római pápa maga akarhatja magyar királylyá tenni, be nem akarták venni. . . . En a szentséges római székek, a kinek holtomig igaz tisztelője vagyok, ítélője se nem vagyok, se lenni nem akarok, azt mégis minden józan álltallatású emberrel meg kell esmérnem, hogy az excommunicálásra való hatalom nem a jelen való jóknak (értsd: a világi ügyeknek), hanem a hitnek, igaz erkölcsnek, és az anyaszentegyház tiszta tudományának védelmére adatott kezekben az Isten titkai sáfárainak». — Ebből ugyan eretnekséget kiolvasni nem lehet, pedig e sorok a könyv legerősebb kifakadásai közül valók. Másrészt igaz, hogy Szekér a jozefinisztiikus áramlat egyik-másik eszméjétől nem állt távol. — Hogy mégis a hierarchiai alárendeltségnek és az egyházas fegyelemnek mennyire fejlett érzékével bírt, azt egy másik kijelentése világosan mutatja. III. Ince pápának, azon eljárás szerfölött helyesli, hogy Bertoldot, Gertrudisnak, II. András király nejeinek fivérét, mindaddig nem akarja megerősíteni a kalocsai érseki székből, a míg a kellő kort el nem éri és a megkivántató, tudományos készütségről tanúságot nem tesz. «Mi mást is tehetett Innozentius pápa, ha az Isten törvénye szerint akart cselekedni?»

KYRIE ELEISON! — HALL BERNARD KÉPE.

De elég legyen! A szegény, tollforgató francziskánusnak feldúlták békéjét, nyugodalmát, 1794-ben megvált szerzetétől és a szentkereszti eziszterczita rend kolostorába lépett, majd tábori pappá lett, mely minőségében Ausztriában, Olaszországban is megfordult ezredével. A franczia háborúk viharai őt is a harcztérre sodorják, részt vesz a marenói csatában, melyet a «Marenói csata és az azt megelőző körülmények» czimmel 1807-ben le is irt. A háború viszontagságai, szenvedései sem felelték vele a tollat, melynek forgatására életét áldozta. A lunevillei béke után visszatér hazájába, előbb Kolozsvárra, azután Pestre helyezik. 1807-ben még egy másik munkája is látott napvilágot, ez a: «Habitudoomány, melynek némely főcikkeleit kézírásba foglalta egy, nevét eltitkolni akaró, tudós és nagy hazafi. Kiadta és bevezetéssel megtoldotta Sz. A. J.» Két kötetes Robinzonjának megírására pesti tartózkodása idejében határozta el magát és az időben írta is meg azt. «Tudva van, — így ír — hogy a Pest Magyarországi Múzsáknak, s mint alsóbb, mint felségesebb tudományoknak széke. Itt a hely, idő és körülmények igen kedveztek ezen munkának elkezdésére, jó barátainak biztatása pedig új ösztönt adott ennek kidolgozására». 1808-ban jelent meg Hartlebennél, mint utolsó munkája a derék, szorgalmas, lelkes papnak, ki 1810. szeptember 26-án Kolozsvárott fejezte be fáradalmas, munkás életét. Méltán megérdemli odaadó, önzetlen munkássága miatt, melynek nemzete javáért egész életét szentelte, hogy jeleseink sorában emlegessük. Oly korban végzett számottevő munkát, melynek szemében az irói munkásság nem volt érdem, melynek válságos forrongásai sokakat eltántorítottak, hogy annál nagyobb elismerést juttassanak azon keveseknek, kik a nemzeti géniuszhoz hiven, teljesítették hazafias köteleiket.

Távolabbi korok gyermekeit tárgyilagosan megítélni, azon idők viszonyaitól eltekintve, nem lehet; körvonalozottabban domborodik ki egyéniségük, ha kortársaikkal egyikével-másikkal vetjük össze törekvéseiket, felfogásukat és mozgató eszméiknek összességét. Szekér korának volt egy másik, kiváló író alakja: Dugonics András. Ez is szerzetes, mint amaz, főműve, az «Ételka» három évvel előbb jelent meg, mint a Magyarok eredete; ez is hazája javának áldozta egész életét, mint az üldözött, tábori pap. Es működésük irányának részletesebb összehasonlítása mégis rávezet azon eltérő vonások megállapítására, melyek Szekér Joáchimnak kora mozgató eszméihez való viszonyát és szellemének e viszonyból fejlődő sajátosságait feltüntetik. Izzó hazafiságuknak hevében egyikük sem enged a másiknak. A piarista tanárt, kit a ferenczrendi szerzetes több ízben, mint nagyérdemű és bölcseségű hazafit említ, a honi nyelv iránti rajongó szeretete,

az elvont algebrai és geometriai tudománynak magyarosítására vezet, hiszen főművének ajánlásában nyíltan hirdeti, hogy más nyelven oly helyesen szólni nem is lehet, mint magyarul; nyelvészeti elemzéseivel magyarnak bizonyít be Ételkájában mindent, a mi az ősidők messze távolában előadja magát, s nemzeti büszkeségében megvetve, leszoritva az idegent, lángoló szeretettel dicsőíti mindazt, a mi a miénk.

(Folytatása következik.)

A vad és félkultúr-népek kedélye.

Irta Dr. Platz Bonifác.

A kedély világa oly nagy, mint az emberiség. Nyíljék bár rózsza az arczon, vagy tündököljön azon fekete bogárszín; a rideg dermesztő északon vagy a Déli tenger tündérszigetein a kedély világa egy és ugyanaz. Játék, táncz, zene és dal képezik, mint nálunk, úgy mindenütt a szellemi felüdülés eszközeit, a lélek, s a kedély virágzásának nyilvánulásait.

Ausztráliában a gyermekek zsineggel olyan játékot üznek, mint a minő nálunk a fűrészelő játék. Az öregebb népség nagy kedvelője a táncznak; kiváló alkalmakkor holdvilágos éjjelen járnak a korbori tánczot, s pedig oly ügyesen, oly összhangzattal, hogy az mindenkor képes lekötöni az európai figyelmét. Esténként, mikor a sziporkázó tűz körül ülnek, szívesen beszélnek hősi mondákat és kisérteties történeteket. A polinézek nagy kedvelői voltak mindennemű játéknak. A tahitiak, mint egykor a hellének, ezrenként sereglettek össze távolról s közelről versenyjátékokra. Különösen kedvelték az ökölvíadalt, versenyfutást, s a csónakversenyeket. A nyilazás csak a fejedelmeknek volt megengedve. A nyilversenyeknél mennél távolabb törekedtek löni, s

Tahitii csónakos.

Maori főnök és neje.

a nyíl által elért pontot ifjak jelölték meg fehér zászlóval. Kiválóan szerették a kakas-viadalokat. Minden háznál lehetett látni egy-egy viaskodó kakast s ez állatok a leggondosabban ápolottak. Rendkívül szerették a tánczot is. Tongában az előkelőknek kedvelt sportját madárvadászatok képezték s e czélből ügyesen hívó madarakat tanítottak be. A polinézek nagyrabecsülték a költőket, kik egyttal, mint egykor nálunk, a dallamokat is megállapították. Némely költemény ritmikus és rimes volt. A tahitiak dalai vallásos, lírai, történelmi és epikai irányúak voltak.

A fidsiek szenvedélyes tánczosok. Minden faluban külön tánczhely van. Midőn Wilkes náluk járt, tiszteletére az ünnepélyes buzogánytánczot járták el, melynek kifejlődése nem volt kellem nélkül s egy óránál tovább tartott. Száz férfi és gyermektől álló zenekar dalolt hozzá s játszott dobon és bambusz-pálczákon. Dalaikat fuvolával is szokták kísélni. Vannak különféle társasjátékaik, melyeknél jutalmat tűznek ki.

A Déli szigettengernek legdalosabb népe, Uj-seeland lakói, a maorik. Dalolnak minden alkalmal, munka közben, evezésnél, teherhordásnál. Az érzelmes és hadi dalokat mindig mimikai mozdulatokkal vagy tánczozal kísérik. Igen gazdagok mesékben, állatpárbeszédekben, találó közmondásokban, esodálatos és rémes történetekben, melyekkel esős napokon, hosszú téli estéken szoktak mulatozni, ép úgy, mint nálunk a falusi nép a fonóban. Dalaikat közben ritka bensőség jellemzi. Mily gyengéd s mély érzelem

szól a következő költeményből, melynek szerzője egy ifjú maori nő:

Sötét felhők szállnak ottan
Pukehina orma körül,
Azon úton, hol kedvesem
Örökre tűnt szem elül.

Térj! oh térj még egyszer vissza!
Hogy folyjon a könyűk árja,
Könykiszáradt szemeimből
Igaz szerelmem adója!

Hű karjaid szoritottak,
Bár valék rá érdemetlen!
Azóta szívem dobogva
Csüng te rajtad, én szerelmem!

Ép ily mély érzelem nyilvánul a szép Ngaro halálakor készült panaszos dalban.

Ti kék habok, kik futva jöttök, mentek,
Ne jöjjetek, ne fussatok hiába,
Kedvesteket, mert ime messze vitték! . . .
A hangos nép víg ünnepekre gyűlik,
A sajka gyorsan szeldeli a tengert,
A víznek habja föl magasra szökken . . .
A kis madárkák el és vissza szállnak
Az ég felé el tarka felhő módon.
De majd leülve éles sziklacsücsön . . .
Csak kedvesem te! vissza nem térsz többé!
Egy fűrt hajacska sem maradt kezünkben,
Hogy bánatos könyűvel azt siratnók!

A busmannak zenei képessége, Afrika déli csücsán nem esekély. Ha más hangszere nincs, kivájt tökre feszít két hűrt s e primitív eszközből is tűrhető hangokat csal ki. S a köztük lakó Theofil Hahn pompás dallamokat is hallott. Vérrokonaik, a hottentottok igen víg kedélyűek; szeretik a társaságot, szívesen nevetnek, tréfálnak; legkedvesebb multságuk a táncz és a lak-

Khartumi tánczosnő.

mározás. Kiváló zenei tehetséget tanúsítanak a négerek is. A marucse-mabundák királyának saját zenekara van; ugyanők a dalra nézve a becsuának felett, némely formákban a zuluk mellett állanak, azonban hadi és halotti dalokban a zuluk és matabelek túlszárnyalják őket. Midőn Livingstone Mboma faluban a Schire folyó mellett tartózkodott, egy benszülött művész előtte egyhúros hangszerén vad, de nem harmónia nélkül való dallamokat játszott. Livingstone nem bírta elnémitani, s csak akkor hallgatott el.

Midőn néhány rőf gyapotszövettel megajándékozta. Az asantik fuvola- és kürtzenéjét s dalait, a mandinkák, Benin és Dahome lakóinak zenéjét kellemesnek és harmonikusnak mondják; Dahoméban értenek a tercek, kvintek, sőt egész akkordok alkalmazásához. Nem

Busmann.

esoda, ha az Egyesült-Államok népzenei csaknem kivétel nélkül a négerek közül valók. A szudánégereknél vándordalnokok járnak faluról-falura s dalban örökítik meg a nagy ősök emlékezetét. Afrika lakói a tánczot kivétel nélkül szenvedélyesen szeretik. A kimbundáknál az ifjúság tánczcal, az öregek dominó-féle játékkal töltik el idejüket. A mandinkák természetből vidám népesség, mely tréfára, vígságra mindenkor hajlandó; a tánczot néha őrzöngésig üzik. A niam-niam négereknél játék és zene képezi a népesség főmulatságait; náluk is, mint a szudánégereknél a vándordalnokok igen nagy becsben állanak.

(Folytatása következik.)

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Márczius 15-ike a középiskolákban.

A kecskeméti főreáliskolában Molnár Lajos VIII. o. t. tartott szép emlékbeszédet.

A kolozsvári kath. főgimnáziumban Petrán József önképzőkori elnök szónokolt. Malachovszky László VIII. o. t. Kossuth beszédét a haza védelméről fejtegette történeti és retorikai szempontból. Jakab Sándor VIII. o. t. az «Ezer év» cz. melodramát szavalta (Pósa Lajostól).

A nagykovácsi ev. ref. főgimnázium ünnepén jelen volt az egyházi előjáróság, a tanári kar és néhány 48-as honvéd és a tanuló ifjúság. Györe Pál ifjúsági

elnök megnyitó beszédet tartott. Szabó Balázs VIII. o. t. beszédet mondott, Tonelli Sándor VIII. oszt. tan. felolvasást tartott s a zenekar a Rákóczy-indulót, majd kívánatra a Kossuth-indulót játszotta el.

A pécsi állami főreáliskolában a díszgyűlést Sasvári Géza VIII. o. tan. nyitotta meg. Utána Landgraf József VIII. o. t. tartott felolvasást a márcziusi eseményekről. Végezetül Löwy Emil VIII. o. t. mondotta a záró beszédet.

A pozsonyi reáliskola önképzőköre sikertén fényes ünnepélyt rendezett; ennek igen sikerült pontja volt Rottenstein Gyula szavalta, ki Kozma Andor «Szabadság ünnepé»-ből adott elő részletet. A magyar népdalokat lelkesen megtapsolta a szépszímuló közönség. Este a színházban a «Hadak útja»-t adták elő. Az állóhely zsúfolásig megtelt a középiskolai ifjúsággal, mely a felvonásokokban lelkes hazafias dalokat énekelt. Előadás után az ifjúság a «Toldy-kör»-hez vonult, hol Thaly Kálmán lelkes szavakban magyarázta a nagy nap jelentőségét. Ugyanazt a lelkesedést — mondotta — melyet most lát, látta a márcziusi ifjakon és meg van róla győződve, hogy ha kellene, ez az ifjúság is harezba menne.

A rimaszombati egy. prot. főgimnázium hazafias ünnepélyét ifjúsági körmenet nyitotta meg. A diákság a Széchenyi-kert bejáratánál gyülekezett s innen a Losonczi-, Kossuth-utczákon, az Erzsébet-téren és Jánosi-utczán át vonult a főgimnázium tornatermébe. Délután 3 órakor kezdődött az önképzőkör ünnepélye, melynek lefolyásából kiemeljük eme pontokat: Elnöki megnyitó beszéd dr. Veres Samu tanártól. «Petőfi, mint a magyar szabadságharc Tyrtusa», Molnár Ferenc VIII. o. tan. pályadíjat nyert felolvasása. «Petőfi», pályadíjat nyert költemény, írta és felolvasta Papp Dezső VIII. o. tan. «Kurucz dalok», énekelt a főgimnáziumi dalkör.

A soproni Laehne-féle nyilvános főgimnáziumban Erkel «Bánk bán»-ját játszotta zongorán Kadich Károly VIII. o. tanuló. Az ünnepi beszédet Schwartz István VIII. o. tan. tartotta. «Ne sirj, ne sirj Kossuth Lajos», zongorán előadta Illés Sándor felső kereskedelmi tanuló, hegedűn kísérte Horn Ervin VI. o. tan. Kéler Béla «Rákóczy ouvertüre»-jét zongorán játszották Illés Sándor kereskedelmi tanuló és Tuszkán Márton VII. o. t., hegedűn kísérte őket Buresch Jenő zenetanár. Végül Laehne Vilmos igazgató úr lelkes szavakkal serkentette az ifjúságot.

A sepsiszentgyörgyi Székely Mikó-kollégiumban Bartha János VIII. o. t. felolvasást tartott márczius 15-ikéről. A szavalatok, zene- és énekszámok mind hazafias jellegűek voltak; nagyon tetszett a «Michalek verbunkosok indulója», melyet a vegyeskar dalolt el.

A szatmár-németi ev. ref. főgimnáziumban Szarka Lajos VIII. oszt. tan. emlékbeszédet mondott. Jakab Lajos VII. o. t. Mátray Lajos tanárnak alkalmai költeményét szavalta. Kolozsvári Mihály VIII. o. t. felolvasást tartott. Rudik József VII. o. t. Kun Bélának «Márczius 15.» című lapunkban megjelent ódáját szavalta.

A székesfehérvári kath. főgimnáziumban Török Konstant tanár szép szavakban méltatta az ünnep jelentőségét és megnyitotta a gyűlést. Kárf János VIII. o. t. «Ráchel siralma» cz. melodramát szavalta Kolb Ferenc VIII. o. tan. zongorakiséretével. Nagy tetszést aratott Balogh István «Nagy idők» cz. drámai költeményének előadása. Strausz Andor VIII. o. t. «Petőfi a Hortobágyon» cz. melodramát szavalta. Ezután kiosztották a Lauschmann-féle jutalmakat, melyeket a Lauschmann-esalád egyik korán elhunyt

tagjának emlékezetére egy éve alapított, olyképen, hogy azokat a márczius 15-iki ünnepélyen kell kiadni két oly felső osztálybeli tanuló között, kik az önképzőkörben a magyar nyelv és történelem terén kiváló munkásságot fejtenek ki. Az idei ünnepségen Strausz Andor és Szekfü Gyula VIII. o. t. nyerték el.

Eötvös József báró emlékezetét szolgálta a marosvásárhelyi ev. ref. collégium «Mentovich-kör»-ének márczius 24-iki ülése. Elsőnek Parkas Róbert VIII. o. tan. lépett a felolvasó asztalhoz, ismertette báró Eötvös József életét. Utána Tolvaly Márton VIII. o. t. szavalta el a «Vár és kunyhó»-t. Szathmáry Géza VIII. o. tan. Eötvösnek Kölesey Ferenc felett tartott emlékbeszédét olvasta fel. Nagy István VIII. o. tan. a «Mégfagyott gyermek»-et adta elő. Weisz Aron VIII. o. t. a «Falu jegyzője»-t fejtegette. A tárgysorozatot befejezőleg Kőrösi Gábor VII. oszt. tan. a «Búcsú»-t szavalta.

Értesítő-kiosztás. Mire e soraink világot látnak, diákjaink mindenfelé szétoszlottak vakációzni. Boldog husvétii ünnepeket mindnyájuknak! A fővárosi középiskolákban már egy héttel előbb kiosztották a bizonyítványokat. Ezzel tehát lezáródott a második tanulmányi időszak. A mi nevezetessé teszi az idei értesítőszázt, az a rossz diáknak nem igen lesz inyére. Vele lépett ugyanis életbe a közoktatásügyi miniszternek az a rendelkezése, hogy az olyan tanuló, a ki a második időszak végeig valamely intézet rendszeres tanulója volt, magántanulásra, illetőleg magánvizsgálatra ebben az iskolai évben már csak felsőbb engedelmlemmel térhet. Rendszabály a régi elharapódzott gyakorlat ellen, hogy a mely tanuló nem remélte rendszeres úton az elégséges bizonyítványt, még az utolsó napokban is magántanulásra tért s rendszeresen átevezéklét a magánvizsgálaton. Keményebbre fogják az idén a vizsgálatról visszalépő tanulók dolgát is. Ugyanis gyakran előfordul, hogy a rossz tanuló a vizsgálat egyik részén már három tárgyból kapott elégtelent s a további vizsgálatra meg nem jelenik abban a reményben, hogy majd magánvizsgálattal igazítja el a dolgát. Az ilyen tanulót czentül bukott-nak jelentik ki és osztályismétlésre utasítják. Végül szigorúbb lesz a javító-vizsgálat még akkor is, ha csak egy tárgyból kell javítani. A ki a magyar nyelvből bukott, attól még írásbeli vizsgálatot is fognak ezentúl követelni.

Ifjúsági előadás vidéken. Eperjesen Kiss Pál színgazgató már három ifjúsági előadást tartott, u. m. Katona J. «Bánk bán», Tóth K. «A király házassága» és Gaal J. «A peleskei nótárius» cz. darabokat adták elő.

A kassai főgimnázium önképzőkörének működéséből. A «Bajza József-önképzőkör» életrealóságának szép jeleit adta legutóbb. Szieber Ede főgazgató tiszteletére díszgyűlést tartott, ritka tartalmas műsorral. Magyarították a szereplők a kassai dómot, Fadrusz János Mária Terézia szobrát, Rafael sixtini Madonnáját. Egyikük széptanilag fejtegette Erkel «Bánk bán» operájának néhány zongorán előadott részletét. Szemléltette pedig Kisfaludy Károly «Szilágyi szabadulása» című kis drámájának eljátszása volt. A főgazgató úr lelkes szavakban fejezte ki elismerését, az egyházmegye tudós főpapja, Bubies Zsigmond püspök úr pedig, ki a díszgyűlésen nagyszámú előkelő közönség élén jelen volt, oly ideális, művészetekért lelkesülő ifjúságot kért a magyarnak, mint a minő a kassai kath. főgimnáziumé. — Dr. Takács Menyhért igazgató úr névnapján «Bánk bán»-ból adtak elő a

diákok jeleneteket, kosztümökben, színpadon. Megünnepelték Szt. Imre napját, tartották Vörösmarty-ünnepélyt, a melyen «Árpád ébredése»-t adták elő. Egy másik önképzőkori gyűlésen pedig Kisfaludy Károly «Mátyás diák»-ját játszották el.

Hangversenyek, matinék. A déva m. kir. állami főreáliskola «Salamon Ferenc-önképzőkör»-e mult hó elején hangversenyyel egybekötött táncmulatságot rendezett, melyen különösen a zenekar vált ki a «Faust» és a «Rákóczy-nyitány»-nyal. Szöllősy János VIII. o. tan. Várady Antal «Lórá»-ját szavalta, míg Pawlas József VIII. o. tan. Földes Imre «Matinée után» című monológját adta elő. A táncmulatság a farsang egyik legsikerültebbje közé tartozott. — Minden ízében kitünően sikerült matinét rendezett márcz. 11-én a nagyváradi főgimnázium ifjúsága a következő műsorral: 1. Nyitány «Don Juan»-ból, előadta a főgimnáziumi zene-egyesület. 2. «Az elektromos hullámok», írta és kísérletileg bemutatta Fehér A. VIII. o. t. 3. Mozart «XIX. Quartett», előadták hegedűn: Frankó Sándor IV. o. tan., Fehér Adolf és Váli Péter VIII. o. tan., cellón Waldmann Géza VIII. o. tanuló. 4. «A rab asszony» Kiss Józseftől, szavalta Váradi István VI. o. t. 5. «Ballade et Polonaise» Vieuxtempstól, hegedű-solo, előadta Voit Ervin VIII. o. t., zongorán kísérte Waldmann G. VIII. o. t. 6. «Eredeti költemények», írta Alliquander Ödön VIII. o. t., felolvasta Baly László VIII. o. t. — Márcz. 10-én a nyíregyházi ág. hitv. ev. gimnázium ifjúsága tánczcal egybekötött hangversenyt rendezett, melynek műsora a következő volt: 1. «Vadász gyönyöre», énekelt a daloskör. 2. «Galop di bravura»: Schulhoff, zongorán játszotta Baruch Klára és Török Anna k. a. 3. «Az ezüst fátylol legendája» Váradi A. tól, szavalta Maurer Irénke k. a. 4. «Boka keserője», hegedűn játszotta Bergstein Emil VIII. o. tan. 5. «A gyáva» Rudnyánszky Gyulától, szavalta Mandel Mór VIII. o. tan. 6. «Francia pásztor dalok a XVIII. századból», énekelt Józsa Mártha k. a. 7. «A szere-nád» Makai Emiltől, szavalta Sárvay Ilonka k. a. 8. «Magyar nóták», czimbalmon játszotta Mészáros Gyula VIII. o. tan. 9. «Népdal-egyveleg», énekelt a daloskör. — A bajai főgimnázium márczius 27-én énekkel, szavalatokkal és felolvasással egybekötött hangversenyt tartott ilyen tárgysorozattal: 1. «Hymnus», előadta az ifjúság ének- és zenekara. 2. «A zene nevelő hatása», írta Váradi Antal, melodramatikus zenéjét szerzette Czobor Károly, előadták Koller István, Holländer Aladár VIII. o. t., Scherer Sándor VII. o. tan. 4. «Losonczi özvegye», írta Tóth Kálmán, szavalta Bruck Aurél VIII. o. tan. 5. «Népdal-egyveleg», előadta az ifjúság ének- és zenekara. 6. «Koldus-ének», írta Arany János, szavalta Bettelheim Sándor V. oszt. tanuló. 7. «Hunyadi-induló», írta Erkel Ferenc, a «Komáromi induló» szövegével előadta az ifjúság ének- és zenekara.

Önképzőkori tarlózás. A csurgói ev. ref. főgimnázium «Csokonai-kör»-ének XVI. gyűlésén Barla Sz. József VII. o. t. nagy hatással szavalta el Mirabeau-nak a rendkívüli adó érdekében tartott beszédének részletét. Az elnök a tanári kar nevében dicséretét nyilváníttotta Földes I. «Otven év után»-ja elszavalóinak (Barla Sz. J. VII., Király L., Gali J. VIII. o. t.) — A dévai «Salamon Ferenc-kör» márczius 24-én tartott gyűlésén Czank Károly VIII. o. t. adott elő egy minden tekintetben sikerült mulatságos s egyszerűsmind tanulságos szabad előadást «Mennyiségiani játékok» címen. — A budapesti ev. ref. főgim-

újság «Arany János-önképzőkör»-e márczius 25-én ülést tartott, a melyen Kelemen Mór VIII. oszt. tan. tartott tartalmas felolvasást a középkori misztériumokról: dícséretet nyert, majd Lichtenstern Béla VI. o. t. olvasta fel «Byron Manfrédje» cz. értekezését. A bírálók, valamint a tanárelnök kiemelték a munka szép stílusát és buzgó kidolgozását, mire a kör jegyzőkönyvi köszönetet szavazott a szerzőnek, valamint Öry Lajos VII. oszt. tanulónak is, a ki báró Eötvös József szónoki beszédeiről értekezett.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Utazás a természetben. *Platz Bonifác* dr., a tudós csisztercita, a szegedi tankerület kir. főigazgatója, becses munkáival gazdagította az ifjúsági irodalmat. A főnnebbi czímen a természettudományok és a földrajz körébe vágó ismeretterjesztő közlemények egész bokrétaját gyűjtötte össze egy díszes könyvbe, a fiatalok okulására és ismeretvágyának fölkelésére. Az eleven tollal, élvezetesen megírt közleményeket a szebbnél-szebb képek hosszú sora ékesíti. Az érdekes és tanulságos könyv a legkülönbébb természettudományi kérdéseket, földrajzi és természetrajzi dolgokat öleli föl. Tartalma gazdagságának és sokoldalúságának bizonyosságául ime néhány közlemény czíme: Az anyag és erő. A világ eredése. A föld fejlődése. Tájékozódás. A leszármazás elmélete és az ember. A vad és félkultur népek kedélye. Az állatok szellemi világáról stb. és a földrajzi közlemények hosszú sora. Az érdekes munkát — melyből jelen számunkban szemelvényt adunk — az ifjúság figyelmébe ajánljuk. Kiadta a Lappel Róbert (Wodianer F. és Fiai) könyvkereskedése. Ára 3 korona.

FEJTÖRŐ.

Rovatvezető: Csizsár József.

Földrajzi kérdés:

Mi a neve Európa legkisebb, de folyton háborgó tűzhányó hegyének? Hol van ez a vulkán?

Irodalomtörténeti kérdés.

A gúnyolódó közbeszédnek és satirikus irodalomnak mindig kedves tárgyai voltak bizonyos korlátolt, maradi szellemű kisvárosok, vagy falvak, melyek lakóinak együgyűségeiről számtalan mulatságos adomát költöttek, sőt műveket írtak. Micsoda ilyen tipikus helyeket ismertek az ókorban, Németországban és a mi hazánkban?

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1900. április 16.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A 26. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Történelmi kérdés: *Komten Mánuel* görög császár Szent László leányának volt a fia. Befolyását hazánkban érvényesítette Vak Bélától III. Béláig. **Képrejtvény:** A nagyon őrzött szemébe esik a szálka.

Helyesen fejtették meg: Dragovics István, Jurenák Géza, Nagy Hugó, Schlesinger Károly, Teesz Lajos, Kutlik Félix, Néder Károly, Géczy Géza, Tománóczy József, Herczeg Albert, Istenes Ferencz, Gróf István, Fried Nándor, Paulini Jenő, Putnoky Imre, ifj. Szrogll István, Weiner Félix, Pávelka Jenő, Simonyi István, Maurer Arthur, Grósz Gyula, Horvát Andor, ifj. Izsák Gyula, Hajós Rezső, *Gombos Rezső*, Harsányi Lajos, Steinhübel Odán, Lustig Henrik, Thiermayer Ferencz, Borosnyay Oszkár, Pauncz Alfréd, Simonyi Kálmán, Háberfeld Aurél, Kertész Jenő, Bodorik József, Drumnár Gyula, Fuchs Antal, Földes Zoltán, Szeremley Császár Lőránd, Kiss Tibor.

A jutalmul kitűzött könyvet (Sebestyén Gyula «Az Árpádok története») *Gombos Rezső* előfizetők Budapestén (VI. Gyár-utca 13.) nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Kedves olvasóink! Második félesztendőnk kezdődik ezzel a számmal. Az évfolyam ezen részében is minden buzgalommal arra törekszük a szerkesztőség, hogy tanulságos és szórakoztató, érdekes és változatos lapot adjon. Szemünk ezennél is éberén ügyel az ifjúságot érdeklő dolgokra és szükségletekre. Kérünk benneteket, kedves híveink, pártoljátok szeretettel a magyar ifjúság lapját, úgy, a mint megérdemli! Mutogassátok ott, a hol netán még nem ismerik és iparkodjatok új előfizetőket toborozni. Gyűjtővevőkkel szolgál a kiadóhivatal, mely könyv- vagy lapijutalommal köszöni meg buzgalmatokat.

Boldog húsvéti ünnepeket!

Egy pályázó. Nagyszombat. Tessék a dolgozat címét megírni. — **Kiss Tibor**, Torda. A délafrikai háború jelenlegi állása az, hogy Roberts angol fővezér elfoglalta Bloemfonteint, Oranje fővárosát és ezzel együtt kezében tartja Oranje déli részét. A boerokat nagy csapás érte azzal, hogy fővezérük, a lángeszű Joubert meghalt. Utóda *Botha*, tábornok lett. Vezérsége alatt a boerok már elfogtak egy angol csapatot hat ágyúval. Roberts Bloemfonteinban azért időzött oly sokáig, mert megvárta, míg társa, Kitchener az elfoglalt részeket teljesen pacifikálja, nehogy az előrenyomuló angolokat hátulról támadások ériék. — **V. József**, Eger. «Az elnémult boszú» című balladája sötétebb a legsötétebb bantu-négernél. Legmegindítóbb ez a sora: «Egy benszorított bogár *drummal* csak egy hangon» és legsikerültebb ez a figurája: «A *més* szíve már nem dobog». — **B. Arnold**. Ha tetszik, dolgozza át, bővítsé ki és küldje meg nekünk. — **Rotter Sándor**, Budapest. A *fenomén* görög szó, értelme: ritka jelenség, tünemény; *fenoménális*: tüneményes, nagyszerű. — **Simonyi István**, Makó. Németországban reál gimnáziumok is vannak, egyébként a középiskolai beosztás megfelel a miénknek. — **Kerekes Pál**, Karczag. Már túlhaladtunk. — **Lucius**. Köszönet a debreczeni tüzoltó diákokról szóló szép cikkelyért! Mihamar rákerítjük a sort. — **P. K.** Besztercebánya. Vállalkozását elfogadtuk. — **Kecskeméthy Anna k. a.** M. Bányhegyes. Híveink szeretete és elismerése az, a mi munkánkban buzdit és vértéz bennünket. Hátha még oly szép és szívhez szóló szavakban nyilvánul meg, mint a kegyedé! Fogadja, kedves kisasszony, őszinte, meleg köszönetünket. Tanítványait üdvözljük. — **Okolicsányi Gyula** előfizetők Egerben szívesen viszonzó képes levelezőlapokat. — **Szívhangok**. Dudogó nyelv, akadózó rhytmus. A maga szíve csöppet sem szól szépen!

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjúsági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	SZERKESZTI	FŐMUNKATÁRS:	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	DR. RUPP KORNÉL	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.		IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.	Kéziratokat nem adunk vissza.		
Megjelenik minden vasárnap.			

A HÚSVÉT FALUN.

Ünnepélyes esend terül el a falu fölött. Nem zörögnek kenetlen szekerek, nem sietnek munkás csoportok a mezőre, pedig már a nap is jól feljött s enyhe melegséggel árasztja el a néma utcákat. Csak a fecskék, verebek csieseregnek az eresz alatt, meg egy gölya kelepelget a kéményen, de ez is mindjárt elhallgat s mintegy esodálkozva bámul le a néptelen utcákra.

De ime, esattan a fakilines, megnyílik az egyik ajtó, kilép rajta két eladó leány s szemlesütve megindul a kis templom felé. Csak úgy zörög rajtok az a sok keményített szoknya, de hát ilyenkor már így illik, hiszen húsvét van! A kezében ott van mindeniknek egy-egy kivarrott csipkés kendő. De még milyen csipkés, milyen kivarrott! Ezután egyre-másra sűrűn nyílnak az utcaajtók s innen pántlikás leányok, onnan bokréta legények lépnek ki s csoportonként húzódnak a templom környékére. Nemsokára megmozdulnak az éltebbek is; kiki a maga élete párjával, lassan, ünnepélyesen, hóna alatt az énekes-könyvvel, mind oda igyekeznek. Ott, a jó tágas térségen bevárják, míg harangoznak, addig pedig férfiak, asszonyok, leányok, legények, külön csoportokba állva, esendesen beszélgetnek. Ez már ős idők óta így szokás, kivált oly helyeken, a hol loesolódás még nem kapott divatra.

Különben más, titkos ok is felhajtja ilyenkor a híveket a templom elébe: hátha megláthatnák a *légátust!* De hogy is ne, hiszen most ő a legfontosabb személy a faluban, s jól tudják, hogy még tegnap megérkezett egy üres meszes szekéren.

Hát biz az nem is olyan közönséges dolog,

hogy légátus van, kivált így faluhelyen, a hol úgy sem történik semmi. Most meg egyszerre csak: itt a légátus! Mennyit lehet arról beszélni: milyen, kicsiny-e, nagy-e, szőke-e, barna-e, hogy hívhatják, honnan jött, meg milyen lesz a szava-zatja?

S ime, légátus úr esakugyan nem is soká várakoztatja az ő híveit. Egyszer csak büszkén kicsapja sarkig a rektor utca-ajtáját, s egy hosszúszerű pipából pöfékelve, nagy önérzettel neki dől a kapufélfának.

A népségben nagy mozgás keletkezik. A légátus, a légátus! Különb, mint a tavalyi; ni, milyen ránezos a esizmája, hát a haja, hogy áll, ez már csak ember a talpán!

S a légátus valójában nem is utolsó gyerek. Mindenki tudja ezt, de legjobban ő maga. Tart is rá nem keveset, s egyelőre oda sem néz a bámuló népségre, csak pipázik tovább méltóságosan, szeméit a fellegekbe mereszti, engedve, hogy nagyságát esodálják. Csak a lábait mozditja meg néha; hol az egyiket, hol a másikat feszíti előre. Hiába, itt rejlik fő-fő ékessége! Ilyen esizmat más ember fia nem igen visel. A mi pedig fényességét illeti, az már esakugyan valami, de hát nem esoda, hiszen maga subiczkoló légátus úr. — Aztán az a bajusz, de az a bajusz! Igaz, hogy tavaly még hire sem volt, hanem már az idén egy kis szurok és egy gyufaszál segítségével sikerült ki is pederni, majdnem akkorára, mint egy zabszem. Ugyan hogy ne volna hát nagyszerű és esábitó, s hogy ne töltené el a tulajdonos szívet büszke önérzettel! De el is tölti. S csak az a bodros haj versenyez még az esősőségért. Mert ez sem utolsó ám. Égnek áll minden szála s csak úgy dobzódik a szagos kenőcsben. Nem hiába ez a nótája légátus úr.